

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2018. augusztus 7.*

„Előzetes döntéshozatal – 93/13/EGK irányelv – Tisztességtelen feltételek – Hatály – Követelés engedményezése – Fogyasztói kölcsönszerződés – E szerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelési szempontok – E jelleg következményei”

A C-96/16. és C-94/17. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (barcelonai 38. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) és a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) a Bírósághoz 2016. február 2-án, illetve 2017. február 23-án érkezett, 2016. február 2-i és 2017. február 22-i határozataival terjesztett elő

a **Banco Santander SA**

és

Mahamadou Demba,

Mercedes Godoy Bonet (C-96/16),

valamint

Rafael Ramón Escobedo Cortés

és

a **Banco de Sabadell SA (C-94/17)**

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: J. L. da Cruz Vilaça tanácselnök, A. Tizzano, a Bíróság elnökhelyettese (előadó), E. Levits, A. Borg Barthet és F. Biltgen bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: L. Carrasco Marco tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. január 10-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: spanyol

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Banco Santander SA képviseletében A. M. Rodríguez Conde és J. M. Rodríguez Cárcamo abogados,
- a Banco de Sabadell SA képviseletében A. M. Rodríguez Conde és J. M. Rodríguez Cárcamo abogados,
- a spanyol kormány képviseletében V. Ester Casas, meghatalmazotti minőségben,
- a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében J. Baquero Cruz, N. Ruiz García, M. van Beek és A. Cleenewerck de Crayencour, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. március 22-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993 L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o., a továbbiakban: irányelv) értelmezésére irányulnak.
- 2 E kérelmeket egyrészt a Banco Santander SA, valamint Mercedes Godoy Bonet és M. Mahamadou Demba (C-96/16) között, másrészt pedig Rafael Ramón Escobedo Cortés és a Banco de Sabadell SA (C-94/17) között az e felek között létrejött kölcsönszerződések teljesítése tárgyában folyamatban lévő jogvitákban terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv tizenharmadik preambulumbekzdése a következőt mondja ki:

„mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmazzak tisztességtelen feltételeket; mivel ezért nem tűnik szükségesnek, hogy alárendeljék ennek az irányelvnek azokat a feltételeket, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket [...] tükröz[ne]k [...]; mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg”.

- 4 Ezen irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket [...] tükröz[ne]k, [...] nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 Az említett irányelv 3. cikkének (1) és (3) bekezdése előírja:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

[...]

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.”

6 Ugyanezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a szövege a következő:

„A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: Valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát – a 7. cikk sérelme nélkül – a szerződéskötés időpontjában, a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, a szerződéskötés valamennyi körülményének, továbbá e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételének figyelembevételével kell megítélni, amelytől e szerződés függ.]”

7 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

8 Ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

9 Az említett irányelv 8. cikke a következőket írja elő:

„A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.”

10 Az említett irányelv 3. cikk (3) bekezdésében említett feltételekről szóló melléklete 1. pontjának e) alpontja tartalmazza azokat a feltételeket, „amelyek tárgya vagy hatása az, hogy [...] a kötelezettségét nem teljesítő fogyasztótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén”.

A spanyol jog

A követelés engedményezésére vonatkozó rendelkezések

- 11 A Código Civil (polgári törvénykönyv) 1535. cikke, amely követelés engedményezése esetén az adós adósság-visszavásárlási jogát szabályozza, a következőképpen rendelkezik:

„A vita tárgyát képező követelés értékesítésekor a kötelezett megszüntetheti a követelést azzal, hogy megfizeti az engedményes részére az általa fizetett ellenértéket, a felmerülő költségeit és az ellenérték megfizetésének napjától számított erre vonatkozó kamatokat.

A követelést az erre vonatkozó keresettel kapcsolatos ellenkérelem benyújtásától kell vitatottnak tekinteni.

A kötelezett kilenc napon belül élhet jogával, attól a naptól számítva, hogy az engedményes a fizetést vele szemben megköveteli.”

- 12 A követelés engedményesének az engedményező helyébe lépését a folyamatban lévő eljárásokban a 2000. január 7-i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (a polgári perrendtartásról szóló 1/2000. sz. törvény) (a BOE 2000. január 8-i 7. száma, 575. o.; a továbbiakban: polgári perrendtartás) 17. és 540. cikke szabályozza azzal, hogy az említett 17. cikk az érdemi peres eljárás keretében, az 540. cikk pedig a végrehajtási eljárásban alkalmazandó.

A tisztességtelen feltételekre vonatkozó rendelkezések

- 13 A 2007. november 16-i Real Decreto Legislativo 1/2007 (1/2007. sz. királyi törvényerejű rendelet) által jóváhagyott texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvény és egyéb kapcsolódó törvények átdolgozott szövege) (a BOE 2007. november 30-i 287. száma, 49181. o.; a továbbiakban: LGDCU) 82. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Tisztességtelen feltételnek minősül minden olyan, egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezés és minden olyan, kifejezetten jóvá nem hagyott gyakorlat, amely a jóhiszeműség követelményével szemben a felek szerződésből eredő jogainak és kötelezettségeinek egyensúlyát megbontja a fogyasztó, illetve a felhasználó sérelmére.”

- 14 Az LGDCUL 85. cikkének (6) bekezdése kimondja, hogy tisztességtelenek azok „a feltételek, amelyek a kötelezettségeit nem teljesítő fogyasztótól és felhasználótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén”. E rendelkezés ülteti át a 93/13 irányelv 3. cikke (1) és (3) bekezdése, valamint a melléklete 1. pontjának e) alpontjának együttes rendelkezéseit, egyértelművé téve azt is, hogy a spanyol jogban az említett 1. pont e) alpontjában szereplő feltétel mindig tisztességtelennek minősül.

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) ítélkezési gyakorlata

- 15 A C-94/17. sz. ügyben szereplő előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a 2015. április 22-i 265/2015. sz., a 2015. szeptember 7-i 470/2015. sz. és a 2015. szeptember 8-i 469/2015. sz. ítéletében (a továbbiakban: 2015. április 22-i, szeptember 7-i és 8-i ítéletek) megállapította, hogy olyan jogi kritériumok hiányában, amelyekből egyértelmű szabályok vezethetők le az olyan meg nem tárgyalt feltételek tisztességtelen jellegének értékelése céljából, amelyek a késedelmi kamatok mértékét határozzák meg a fogyasztókkal kötött személyi kölcsön-szerződésekben, a spanyol elsőfokú és fellebbviteli bíróságok különböző kritériumokat

alkalmaztak. Ez a jogvitában eljáró bíróságtól függően jelentős jogbizonytalanságot és a fogyasztókkal szembeni bánásmódban önkényes megkülönböztetést eredményezett. Jelentős eltérések merültek fel a feltételek esetleges tisztességtelen jellegéből fakadó jogkövetkezmények meghatározásában is.

- 16 Következésképpen e bizonytalan jogi helyzet és ezen egyenlőtlenségek megszüntetése céljából a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) úgy ítélte meg, hogy szükségesnek mutatkozik az említett feltételek tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelési szempontok meghatározása és a jogkövetkezmények megállapítása.
- 17 E célból a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) egyrészt kimondta, hogy az LGDCU 85. cikkének (6) bekezdése alapján tisztességtelenek azok a feltételek, amelyek a kötelezettségeit nem teljesítő fogyasztót aránytalanul magas összegű kártérítéssel sújtják. Másrészt elemezte az adós fizetési késedelme esetén a felek közötti megállapodás hiányában alkalmazandó nemzeti rendelkezéseket különböző jogterületeken, valamint a késedelmi kamatok mértékét, amelyet általában olyan kölcsönszerződésekben kötnek ki, amelyeket egyedileg megtárgyaltak a fogyasztókkal.
- 18 E bíróság ezen elemzésből arra a következtetésre jutott, hogy a fogyasztókkal kötött személyi kölcsön-szerződésekben tisztességtelennek kell tekinteni az olyan meg nem tárgyalt, késedelmi kamatra vonatkozó szerződési feltételeket, amelyek megfelelnek azon kritériumnak, hogy e kamatok mértéke több mint két százalékponttal meghaladja a szerződés felei között kikötött ügyletikamat-mértékét.
- 19 Ugyanis a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) kifejtette, hogy az ilyen késedelmikamat-mérték rögzítése indokolatlan eltérést jelent a jelen ítélet 17. pontjában említett, az adós fizetési késedelme esetén alkalmazandó nemzeti rendelkezésekben foglalt százalékos mértékekhez képest, és hogy az eladó vagy szolgáltató nem tudta észszerűen megítélni, hogy a fogyasztóval szemben méltányosan eljárva utóbbi elfogadná-e egy egyedi tárgyalás keretében az ilyen mértékű kamatokat kikötő feltételt.
- 20 A szóban forgó feltételek tisztességtelen jellegének jogkövetkezményei kapcsán a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy az előtte folyamatban lévő ügyekben az e feltételekben rögzített késedelmikamat-mérték az ügyletikamat-mérték néhány százalékponttal való növelésének felelt meg. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy abban az esetben, ha az említett feltételek tisztességtelennek minősülnének, teljes egészében törölni kellene azt a pozitív különbözetet, amely a késedelmi kamatok és az ügyleti kamatok között mutatkozik, oly módon, hogy a továbbiakban csak az utóbbi kamatok számíthatók fel. Viszont úgy ítélte meg, hogy nem lehet törölni egyúttal az említett ügyleti kamatok, amelyek továbbra is megőrzik azt a funkciót, hogy a kölcsönbe adott pénz rendelkezésre bocsátásának az ellenértékét képezik.
- 21 A 2015. április 22-i, szeptember 7-i és 8-i ítéletekben szereplő megoldást a 2015. december 23-i 705/2015. sz., 2016. február 18-i 79/2016. sz. és 2016. június 3-i 364/2016. sz. ítéletek révén kiterjesztették jelzálogkölcsön-szerződésekre is.

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A C-96/16. sz. ügy

- 22 M. Demba és M. Godoy Bonet 2009. november 2-án és 2011. szeptember 22-én két kölcsönszerződést kötött a Banco Santander bankkal, az első esetben a kölcsön összege 30 750 euró volt 2014. november 2-ig tartó futamidővel, a második esetben a kölcsön összege 32 153,63 euró volt 2019. szeptember 22-ig tartó futamidővel. E szerződések általános feltételeinek megfelelően az alkalmazandó ügyleti és késedelmi kamat az első szerződés esetében 8,50% és 18,50%, a második szerződés esetében pedig 11,20% és 23,70% volt.

- 23 Tekintettel arra, hogy M. Demba és M. Godoy Bonet elmulasztotta az említett kölcsönszerződésekben előírt havi törlesztőrészeket megfizetését a Banco Santander részére, utóbbi a lejárat előtt felmondta e szerződéseket és az M. Dembával és M. Godoy Bonet-val szemben fennálló, összesen 53 664,14 euró összegű követelésre vonatkozóan végrehajtás iránti kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, azaz a Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelonához (barcelonai 38. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország).
- 24 Noha e lehetőséget az érintett szerződések nem tartalmazzák, a Banco Santander 2015. június 16-án a polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezései alapján közokirattal 3215,72 euró becsült összegért egy harmadik személyre engedményezte e követelést. E harmadik személy kérte, hogy a Banco Santander helyébe léphessen az utóbbi által a kérdést előterjesztő bíróság előtt indított végrehajtási eljárásban.
- 25 E bíróság felveti azt a kérdést, hogy M. Demba és M. Godoy Bonet esetlegesen jogosult-e az adósságuk visszavásárlására, és így annak megszüntetésére azáltal, hogy az említett harmadik személynek visszatérítik azt az összeget – az alkalmazandó kamatokkal, költségekkel és eljárási költségekkel megnövelve –, amelyet ő fizetett a szóban forgó engedményezés címén.
- 26 E tekintetben e bíróság hangsúlyozza, hogy a polgári törvénykönyv 1535. cikke, miközben előírja a visszavásárlási jogot, azt az úgynevezett „vitatott” követelésekre korlátozza, tehát azokra, amelyeket egy megállapítási eljárás keretében érdemben vitatnak. Így e cikk nem írja elő azt a lehetőséget, hogy az adós ilyen jogra hivatkozhat a követelés végrehajtása iránti olyan eljárásban, mint az alapeljárás, vagy peren kívüli engedményezés során, ami a kérdést előterjesztő bíróság szerint nem biztosítja a fogyasztók érdekeinek kellő védelmét. E bíróság szerint ilyen védelmet a polgári perrendtartásnak a folyamatban lévő eljárásokban az engedményesnek az engedményező helyébe lépését szabályozó 17. és 540. cikke sem biztosít, különös tekintettel arra, hogy e rendelkezések nem említik a polgári törvénykönyv 1535. cikkében előírt, az adóst megillető visszavásárlási jogot.
- 27 Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság kételyét fejezi ki egy olyan gyakorlatnak az uniós joggal és különösen a 93/13 irányelvvel való összeegyeztethetőségét illetően, amely abban áll, hogy valamely eladó vagy szolgáltató – ilyen értelmű kifejezett szerződéses kikötés hiányában – követelést engedményez vagy vásárol alacsony áron, anélkül hogy ezen engedményezésről az adóst előzetesen tájékoztatta volna, vagy az adós ahhoz hozzájárult volna, és anélkül hogy lehetősége lenne az adóssága visszavásárlására, és annak ily módon történő megszüntetésére azáltal, hogy az engedményesnek visszatéríti az általa az említett engedményezés címén megfizetett ellenértéket, megnövelve az alkalmazandó kamatokkal, költségekkel és eljárási költségekkel.
- 28 A kérdést előterjesztő bíróság egyébiránt felveti a kérdést, hogy mely elemeket kell figyelembe venni az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket rögzítő alapügybeli szerződési feltételek esetleges tisztességtelen jellegének vizsgálatához, és mely következtetéseket kell levonni egy ilyen tisztességtelen jellegből. Ennek keretében kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvvel a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a 2015. április 22-i, szeptember 7-i és 8-i ítéletein alapuló ítélkezési gyakorlat.
- 29 Ilyen körülmények között a Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (barcelonai 38. sz. elsőfokú bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) a) Összeegyeztethető-e az uniós joggal, konkrétan az Európai Unió Alapjogi Chartájának 38. cikkével, valamint az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 4. cikkének (2) bekezdésével, 12. cikkével és 169. cikkének (1) bekezdésével a követelések átruházásával vagy vételével kapcsolatos azon üzleti gyakorlat, amely nem nyújt arra lehetőséget a fogyasztónak, hogy megszüntethesse a tartozását az [összeg], a kamatok, a kiadások és az eljárás költségeinek az engedményes részére történő megfizetésével?

- b) Összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvben foglalt elvekkel, és – kiterjesztés útján – a hatékony érvényesülés elvével, valamint az irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével azon említett üzleti gyakorlat, miszerint a fogyasztó tartozását, hozzájárulása és tudomása nélkül, igen alacsony áron megvásárolják anélkül, hogy e gyakorlat általános szerződési feltételként vagy a szerződésben előírt tisztességtelen feltételként szerepelne, és anélkül, hogy a fogyasztó számára visszavásárlás útján az ilyen ügyletben való részvétel lehetőségét biztosítaná?
- 2) a) A fogyasztók és felhasználók védelmének biztosítása, valamint az e védelmet végrehajtó ítélkezési gyakorlat tiszteletben tartása tekintetében összeegyeztethető-e az uniós joggal, a 93/13 irányelvvel, különösen annak 6. cikke (1) bekezdésével és 7. cikke (1) bekezdésével az annak meghatározására irányuló egyértelmű kritérium rögzítése, miszerint a fogyasztókkal kötött, dologi fedezet nélküli kölcsönszerződésekben tisztességtelen jellegű a késedelmi kamatot rögzítő, meg nem tárgyalt azon feltétel, amely több mint két százalékponttal meghaladja a kikötött [ügyleti] kamatot?
- b) A fogyasztók és felhasználók védelmének biztosítása, valamint az e védelmet végrehajtó ítélkezési gyakorlat tiszteletben tartása tekintetében összeegyeztethető-e az uniós joggal, a 93/13 irányelvvel, különösen annak 6. cikke (1) bekezdésével és 7. cikke (1) bekezdésével annak következményként történő megállapítása, hogy a tartozás teljes kifizetéséig továbbra is az ügyleti kamatot számítják fel?”

A C-94/17. sz. ügy

- 30 R. R. Escobedo Cortés 1999. január 11-én a Caja de Ahorros del Mediterráneo bankkal, jelenleg Banco de Sabadell, havi törlesztőrészekben fizetendő, 17 633,70 euró összegű jelzáloghitel-szerződést kötött. E szerződés 3. és 3a. pontja 5,5%-os éves ügyleti kamatot írt elő, az első évvel kezdődő módosítási lehetőség fenntartásával. Az alapügy releváns tényállása idején e kamatmérték évente 4,75%-kal emelkedett. Az említett szerződés 6. pontja kimondta, hogy a késedelmi kamat évi 25%.
- 31 A fizetési késedelemben lévő R. R. Escobedo Cortés a Juzgado de Primera Instancia (elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt keresetet nyújtott be a Banco de Sabadell ellen különösen ez utóbbi kikötés megsemmisítése iránt, annak tisztességtelen jellegére hivatkozva.
- 32 E bíróság kimondta, hogy az említett feltétel tisztességtelen, következésképpen úgy ítélte meg, hogy az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket csökkenteni kell a 2013. május 14-i Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (a jelzálogkölcsön-adósok védelmének megerősítését, az adósság átütemezését és a szociális bérlakásokat célzó intézkedésekről szóló 1/2013. sz. törvény, a BOE 2013. május 15-i 116. száma, 36373. o.) útján módosított, Ley Hipotecaria (a jelzálogjogról szóló törvény) 114. cikkének (3) bekezdésében szabályozott kamatkorlátra, amely a törvényes kamatmérték háromszorosának megfelelő kamatmértéknek felel meg. E határozatot a fellebbezési eljárás során az Audiencia Provincial de Alicante (alicantei tartományi bíróság, Spanyolország) 2014. szeptember 18-i ítéletében helybenhagyta.
- 33 R. R. Escobedo Cortés ezen ítélet ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett a kérdést előterjesztő bíróság, azaz a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) elé, és arra hivatkozott, hogy ezen ítélet sérti a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését. Szerinte ugyanis, mivel az alapügybeli kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételéről megállapítást nyert, hogy tisztességtelen, e szerződés tekintetében nem merül fel a továbbiakban sem késedelmi, sem ügyleti kamat.
- 34 E bíróság szerint e felülvizsgálati kérelem kétségeket vet fel ezen irányelv több olyan rendelkezésének értelmezése tekintetében, amelynek alkalmazása elengedhetetlen e felülvizsgálati kérelem elbírálása céljából, tekintettel e feltétel tisztességtelen jellegének megállapítására és e jelleg jogkövetkezményeire.

Így konkrétan továbbra is bizonytalan, hogy összeegyeztethető-e az említett irányelvvel a 2015. április 22-i, szeptember 7-i és 8-i, valamint a jelen ítélet 21. pontjában említett 2015. december 23-i, 2016. február 18-i és 2016. június 3-i ítéletein alapuló ítélkezési gyakorlat.

35 E körülmények között a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Ellentétes-e a 93/13 irányelv melléklete 1. pontjának e) alpontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkével és 4. cikkének (1) bekezdésével azon ítélkezési gyakorlat, amely szerint a kölcsönszerződésnek a szerződésben kikötött éves ügyleti kamatlábat több mint két százalékponttal meghaladó kamatfelárat feltételező késedelmi kamatot megállapító feltétele a fizetési kötelezettségének teljesítésével késedelembe eső fogyasztóval szemben előírt, aránytalanul magas összegű kártérítésnek minősül, tehát tisztességtelen?

2) Ellentétes-e a 93/13 irányelv melléklete 1. pontjának e) alpontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkével, 4. cikkének (1) bekezdésével, 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével az olyan ítélkezési gyakorlat, amely annak elbírálása során, hogy a kölcsönszerződésnek a késedelmi kamatok mértékét megállapító feltétele tisztességtelen jellegű, a tisztességtelen jelleg vizsgálatának céljaként azt a kamatterhet határozza meg, amelyet az említett kamat az ügyleti kamathoz viszonyítva jelent, mivel az »a kötelezettségét nem teljesítő fogyasztóval szemben aránytalanul magas összegű kártérítésnek« minősül, és meghatározza, hogy a tisztességtelen jelleg megállapításának következtében az említett kamatfelárat teljesen mellőzni kell, az ügyleti kamat viszont továbbra is felszámítandó a kölcsön visszafizetéséig?

3) A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: a késedelmi kamat mértékét megállapító feltétel annak tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésének egyéb olyan joghatásokat kell-e keletkeztetnie ahhoz, hogy a [93/13] irányelvvel összeegyeztethető legyen, mint mind [az ügyleti], mind a késedelmi kamat felszámításának teljes mellőzése, vagy mint a törvényes kamatmérték felszámítása, ha a kölcsönvevő a törlesztőrészletekre vonatkozó fizetési kötelezettségének a szerződésben előírt határidőben nem tesz eleget?”

A Bíróság előtti eljárás

36 A Bíróság elnöke 2016. július 13-i, illetve 2017. április 5-i végzésével elutasította a Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (barcelonai 38. sz. elsőfokú bíróság), illetve a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) azon kérelmeit, hogy a C-96/16. sz. és C-94/17. sz. ügy az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23a. cikke és a Bíróság eljárási szabályzata 105. cikkének (1) bekezdése szerinti gyorsított eljárásban kerüljön elbírálásra.

37 A Bíróság 2017. november 21-i végzésében a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette ezt a két ügyet.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett első kérdés a) és b) pontjáról

38 A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett első kérdés a) és b) pontjával, amelyeket együttesen célszerű vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az eladó vagy szolgáltató olyan gyakorlata, amely abból áll, hogy valamely fogyasztóval szemben fennálló követelést engedményeznek vagy vásárolnak, anélkül hogy a fogyasztói kölcsönszerződés az ilyen engedményezés lehetőségét előírná, vagy hogy utóbbi ezen engedményezésről előzetesen tájékoztatná, illetve ahhoz hozzájárulását adná, és anélkül, hogy

biztosítanak számára a lehetőséget, hogy a tartozását visszavásárolja, és ezzel megszüntesse a tartozását, megfizetve az engedményes részére azt az ellenértéket, amelyet utóbbi fizetett ki az említett engedményezés címén, a vonatkozó kamatokkal, költségekkel és eljárási költségekkel együtt.

- 39 E tekintetben, amint a főtanácsnok az indítványa 43. pontjában is kifejtette, a 93/13 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének és 3. cikke (1) bekezdésének szövegéből, valamint annak általános rendszeréből következik, hogy ezen irányelv – az egyszerű gyakorlatokat kizárva – csak a szerződési feltételekre alkalmazandó.
- 40 Márpedig a jelen esetben, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy az alapügybeli szerződések egyetlen feltétele sem írja elő, és nem is foglalja magában sem azt a lehetőséget, hogy a Banco Santander egy harmadik személyre engedményezheti az alapügybeli adósokkal szembeni követelését, sem azt, hogy ez utóbbiaknak esetleg jogában állna visszavásárolni a tartozásukat e harmadik személytől. Így ezen engedményezésre a polgári törvénykönyv releváns rendelkezései alapján kerülhetett sor.
- 41 Ebből következik, hogy az említett irányelv – bármely erre vonatkozó szerződési feltétel hiányában – nem vonatkozik a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett első kérdés a) és b) pontjában szereplő gyakorlatokra.
- 42 Tekintettel arra, hogy e kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a 93/13 irányelvvel ellentétesek-e azok a nemzeti rendelkezések, amelyek a követelésengedményezést, valamint a folyamatban lévő eljárásokban az engedményesnek az engedményező helyébe lépését szabályozzák, és amelyek a polgári törvénykönyv 1535. cikkében, valamint a polgári perrendtartás 17. és 540. cikkében találhatók, amiatt, hogy e rendelkezések nem biztosítják a fogyasztói érdekek kellő védelmét a jelen ítélet 26. pontjában ismertetett okok miatt, hangsúlyozni kell, hogy ezen irányelv 1. cikke (2) bekezdésének megfelelően azok a szerződési feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröznek, nem tartoznak az említett irányelv rendelkezéseinek hatálya alá.
- 43 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint, amint az a 93/13 irányelv tizenharmadik preambulumbekkezdéséből következik, az ezen irányelv hatálya alóli kivétel, amelyet az említett 1. cikk (2) bekezdése határoz meg, kiterjed a szerződő felekre a választásuktól függetlenül alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezésekre, valamint azon rendelkezésekre, amelyek automatikusan, vagyis a felek ilyen irányú eltérő megállapodása hiányában alkalmazandók. E kivételt az a körülmény igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó meghatározott szerződések feleit illető jogok és kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett, olyan egyensúlyt, amelyet az uniós jogalkotó kifejezetten védeni kívánt (lásd ebben az értelemben: 2017. december 7-i Woonhaven Antwerpen végzés, C-446/17, nem tették közzé, EU:C:2017:954, 25. és 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 44 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából lényegében az következik, hogy az említett kivétel körébe az olyan kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezések tartoznak, amelyek eltérnek a tisztességtelen feltételek felülvizsgálatára vonatkozó rendelkezésektől, így különösen azoktól, amelyek a nemzeti bíróságnak a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének elbírálására vonatkozó hatáskörének terjedelméről szólnak (lásd ebben az értelemben: 2017. december 7-i Woonhaven Antwerpen végzés, C-446/17, nem tették közzé, EU:C:2017:954, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 45 A 2016. július 5-i Banco Popular Español és PL Salvador végzésben (C-7/16, nem tették közzé, EU:C:2016:523, 24–27. pont), a Bíróság már ezen ítélkezési gyakorlat nyomán kimondta, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivétel körébe tartozik az olyan nemzeti rendelkezés, mint a polgári törvénykönyv 1535. Cikke, abból az okból, hogy e cikk kötelező érvényű rendelkezés, és nem

érinti a nemzeti bíróságnak valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének elbírálására vonatkozó hatáskörének terjedelmét. Ez utóbbi kapcsán még általánosabban hozzá kell tenni, hogy úgy tűnik, hogy az említett 1535. cikk nem a tisztességtelen feltételek felülvizsgálatára vonatkozik.

- 46 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt információk alapján úgy tűnik, hogy ugyanez vonatkozik a polgári perrendtartás 17. és 540. cikkére is, ennek vizsgálata azonban a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 47 A fenti megfontolások alapján a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett első kérdés a) és b) pontjára egyrészt azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazandó egy olyan üzleti gyakorlatra, amely abból áll, hogy valamely fogyasztóval szemben fennálló követelést engedményeznek vagy vásárolnak, anélkül hogy a fogyasztói kölcsönszerződés az ilyen engedményezés lehetőségét előírná, vagy hogy utóbbit ezen engedményezésről előzetesen tájékoztatnák, illetve ahhoz hozzájárulását adná, és anélkül, hogy biztosítanák számára a lehetőséget, hogy a tartozását visszavásárolja, és ezzel megszüntesse a tartozását, megfizetve az engedményes részére azt az ellenértéket, amelyet utóbbi fizetett ki az említett engedményezés címén, a vonatkozó kamatokkal, költségekkel és eljárási költségekkel együtt. Másrészt ezen irányelv egyáltalán nem alkalmazandó az olyan nemzeti rendelkezésekre, mint amelyek a polgári törvénykönyv 1535. cikkében, valamint a polgári perrendtartás 17. és 540. cikkében található, amelyek ilyen visszavásárlási lehetőséget tartalmaznak, és a folyamatban lévő eljárásokban az engedményesnek az engedményező helyébe lépését szabályozzák.

A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontjáról és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről

- 48 A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontjával és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróságok lényegében azt kívánják megtudni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint tisztességtelen a fogyasztói kölcsönszerződés azon meg nem tárgyalt feltétele, amely az alkalmazandó késedelmi kamat-mértéket rögzíti, mégpedig abból az okból, hogy a fizetési késedelemben lévő fogyasztót aránytalanul magas összegű kártérítéssel sújtja, mivel e mérték több mint két százalékponttal meghaladja az üzleti kamat szerződésben kikötött mértékét.

Az elfogadhatóságról

- 49 Mind a Banco Santander és a spanyol kormány a C-96/16. sz. ügyben, mind a Banco de Sabadell a C-94/17. sz. ügyben úgy érvel, hogy a jelen ítélet előző pontjában felidézett kérdések elfogadhatatlanok abból az okból, hogy egy teljesen hipotetikus problematikát vetnek fel.
- 50 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikkben említett eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, kizárólag az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy – tekintettel az ügy sajátos jellemzőire – a Bíróság elé terjesztett kérdései szükségesek és relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni (2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 51 Ugyanis e kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg ezek elbírálását, ha különösen az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tartalmát illetően az eljárási szabályzat 94. cikkében meghatározott követelményeket nem tartják tiszteletben, vagy ha nyilvánvalóan kitűnik, hogy az uniós szabálynak a nemzeti bíróság által kért értelmezése vagy érvényességének

vizsgálata semmilyen módon nem függ össze az alapeljárás tényállásával és tárgyával, vagy ha a probléma elméleti jellegű (2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 52 Márpedig a jelen esetben először is a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontja kapcsán az ezen ügyben szereplő előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság még nem határozott jogerősen az alapeljárásban szóban forgó szerződések késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételeinek tisztességtelen jellegéről. Ezenkívül, amint a főtanácsnok az indítványa 53. pontjában megjegyezte, ugyanezen határozatból következik, hogy ezen kérdéssel e bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) által kimunkált és a jelen ítélet 18. pontjában hivatkozott kritérium megfelel-e a 93/13 irányelvvel létrehozott fogyasztóvédelmi rendszernek, amennyiben az objektív és automatikus módon alkalmazandó, anélkül hogy a nemzeti bíróság figyelembe vehetné a szóban forgó ügy körülményeinek összességét. Az említett kérdésre adott válasz különösen annak megállapítása céljából lenne hasznos az említett bíróság számára, hogy mely elemekre kell támaszkodni az alapügybeli feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálata során.
- 53 Másodszor pedig a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdés esetében egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy e kérdés nincs semmilyen összefüggésben az alapügybeli jogvita tényállásával vagy tárgyával, vagy hogy a probléma teljesen hipotetikus jellegű. Ugyanis, amint a főtanácsnok az indítványa 54. pontjában kifejtette, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében jelezte, hogy az elé terjesztett felülvizsgálati kérelem – noha konkrétan az alapeljárásban szereplő feltétel tisztességtelen jellegének következményeire vonatkozik – a 93/13 irányelvnek az e jelleg megállapítására vonatkozó rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos kételyeket is felvet. Egyébiránt nem lehet kizárni, hogy a spanyol joggal összhangban e bíróság ismét vizsgálhatja, vagy hivatalból vizsgálnia kell az említett jelleget az előtte folyamatban lévő felülvizsgálat keretében, és különösen azokat a szempontokat, amelyek mentén e jelleget meg kell állapítani – ami tekintetében úgy tűnik, hogy még nem hozott jogerős határozatot –, annál is inkább, mivel a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően azt a kérdést, hogy egy szerződési feltételt tisztességtelennek kell-e nyilvánítani, közrendi jellegű kérdésként kell kezelni, mivel a nemzeti bíróság – amennyiben a rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek – hivatalból köteles vizsgálni a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét (lásd ebben az értelemben: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 44. pont; 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, 40., 41. és 44. pont).
- 54 Következésképpen a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontja és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdés elfogadható.

Az ügy érdeméről

– Előzetes észrevételek

- 55 A Banco Santander, valamint a Banco de Sabadell úgy érvel, hogy nem kötelező érvényű a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlatában kialakított alapeljárásbeli kritérium, amelyet a jelen ítélet 18. pontja említ. Így e bankok szerint, jóllehet a spanyol bíróságok – úgy tűnik – a gyakorlatban automatikusan alkalmazták e kritériumot, a nemzeti bíróság mindig eltérhet ettől, ha az adott ügy körülményei ezt indokolják.
- 56 Másfelől a Bíróság előtti tárgyaláson a spanyol kormány előadta, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata a nemzeti jogrendet kiegészíti annyiban, amennyiben biztosítja a nemzeti bíróságok egységes jogértelmezését. Ugyanakkor e kormány szerint ezen ítélkezési gyakorlat nem kötelező érvényű vagy erejű abban az értelemben, hogy nincs *erga omnes* normatív jellege, nincs jogi kötőereje, és nem minősül jogforrásnak sem a jogrendben. Így az alsóbb fokú bíróságok ettől

eltérhetnek, illetve ennek módosítására készíthetik a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság). Az említett kormány hozzátette, hogy ez az ítélkezési gyakorlat azonban példaértékű abban az értelemben, hogy az alsóbb fokú nemzeti bíróságok határozatait hatályon kívül helyezheti a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság), ha eltérnek ezen ítélkezési gyakorlattól.

- 57 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ami a nemzeti jogrend rendelkezéseinek értelmezését illeti, a Bíróságnak főszabály szerint az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt minősítésre kell hagyatkoznia. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel valamely tagállam belső jogának értelmezésére (2017. február 16-i Agro Foreign Trade & Agency, C-507/15, EU:C:2017:129, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 58 Márpedig, amint a főtanácsnok az indítványa pontjában 65–67. pontjában kifejtette, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokból az következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságok szerint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) az alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlatban megdönthetetlen vélelmet állított fel, amely szerint tisztességtelen az a feltétel, amely megfelel a jelen ítélet 18. pontjában említett kritériumnak.
- 59 Ezenkívül lényegében az is kitűnik e határozatokból, valamint a jelen ítélet 56. pontjában kifejtett megfontolásokból, hogy ezen ítélkezési gyakorlat kötelező jellege a spanyol alsóbb fokú bíróságokra nézve nem zárható ki abban az értelemben, hogy az utóbbiaknak meg kell állapítaniuk, hogy tisztességtelen az ilyen feltétel, nehogy felülbírálja őket a felülvizsgálat keretében eljáró Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság).
- 60 E feltételek mellett a Bíróságnak a jelen ítélet előző két pontjában kifejtett előfeltevések alapján kell választ adnia az előterjesztett kérdésekre.
- 61 Egyebekben hangsúlyozni kell, hogy jóllehet a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy minden feltétel esetében vélelmezni kell a tisztességtelen jelleget, ha az megfelel a jelen ítélet 18. pontjában említett kritériumnak, úgy tűnik, hogy ezen ítélkezési gyakorlat nem fosztja meg a nemzeti bíróságot attól a lehetőségtől, hogy megállapítsa, hogy ugyan nem felel meg e kritériumnak a fogyasztói kölcsönszerződés valamely feltétele, azaz azon feltétel, amely olyan késedelmikamat-mértéket rögzít, amely nem haladja meg több mint két százalékponttal a szerződésben kikötött ügyletikamat-mértéket, mégis tisztességtelen, és adott esetben annak mellőzéséről döntsön, de ennek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróságok feladata.

– A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontjáról és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről

- 62 A feltett kérdések megválaszolása céljából előjáróban rá kell mutatni arra – a kérdést előterjesztő bíróságok által elvégzendő vizsgálatok fenntartásával –, hogy úgy tűnik, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a jelen ítélet 18. pontjában említett kritérium meghatározása során azokra az iránymutatásokra támaszkodott, amelyeket a Bíróság alakított ki a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének értékelése tekintetében.
- 63 Ugyanis a jelen ítélet 17–19. pontjában kifejtett megfontolásokból, a Bíróság, rendelkezésére álló rendelkezésére álló ügyiratokból az tűnik ki, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) e célból több jogterületen megvizsgálta az alkalmazandó nemzeti szabályokat, és arra törekedett, hogy meghatározza a késedelmikamat-mérték azon szintjét, amelyet észszerűen elfogadhat a tisztességes és méltányos bánásmódban részesített fogyasztó egy egyedi tárgyalás eredményeképpen, ügyelve különösen arra, hogy megőrizze a kamatok funkcióját, amely különösen az, hogy visszatartsa a fizetési késedelemről és ilyen késedelem esetén arányos mértékben ellentételezze a hitelezőt. Úgy tűnik tehát, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) megfelelt a különösen a 2013. március 14-i Aziz ítéletben (C-415/11, EU:C:2013:164, 68., 69., 71. és 74. pont) felidézett követelményeknek.

- 64 Azon kérdést illetően, hogy a 93/13 irányelvvel ellentétes-e egy olyan ítélkezési kritérium alkalmazása, mint amelyet a jelen ítélet 18. pontja említ, amennyiben ebből az következik, hogy az ennek megfelelő összes szerződési feltétel tisztességtelen jellegét megdönthetetlen módon vélelmezni kell, emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv azon az előfeltevésen alapul, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig információs szintje tekintetében (2016. december 21-i Biuro podróży „Partner” ítélet, C-119/15, EU:C:2016:987, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 65 Egy ilyen hátrányos helyzetre tekintettel az említett irányelv a 3. cikkének (1) bekezdésében kimondja a szabványfeltételek tilalmát, amelyek a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéznek elő a fogyasztó kárára (2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 42. pont).
- 66 A nemzeti bíróságra hárul annak vizsgálata, hogy az általa elbírálandó szerződési feltételeket tisztességtelennek kell-e minősíteni, figyelembe véve főszabály szerint ugyanezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően az eset összes körülményét (lásd ebben az értelemben: 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 71. pont).
- 67 A Bíróság lényegében e rendelkezésekből, valamint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből és 7. cikkének (1) bekezdéséből arra a következtetésre jutott, hogy ezen irányelvvel ellentétes az olyan kritériumot meghatározó nemzeti szabályozás, amelyre tekintettel valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét értékelni kell, abban az esetben, ha e szabályozás megakadályozná az e kritériumnak meg nem felelő feltétel tárgyában eljáró nemzeti bíróságot abban, hogy vizsgálja e jellegét, és adott esetben e feltételt tisztességtelennek minősítse és azt mellőzze (lásd ebben az értelemben: 2015. január 21-i Unicaja Banco és Caixabank ítélet, C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, EU:C:2015:21, 28–42. pont). Amint a jelen ítélet 61. pontjában megállapítást nyert, úgy tűnik azonban, hogy ilyen hatással járna a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata.
- 68 E tekintetben, amint a főtanácsnok lényegében az indítványa 60. pontjában is kifejtette, nem lehet kizárni, hogy valamely tagállam olyan legfelsőbb bíróságai, mint amilyen a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság), a nemzeti jog értelmezésének egységesítésére irányuló szerepkörükben és a jogbiztonság érdekében kidolgozhatnak a 93/13 irányelv tiszteletben tartása mellett bizonyos kritériumokat, amelyek mentén az alsóbb fokú bíróságoknak vizsgálniuk kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét.
- 69 Márpedig, bár a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata bizonyosan nem tűnik úgy, hogy azon szigorúbb rendelkezések közé tartozna, amelyeket a tagállamok elfogadhatnak annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak ezen irányelv 8. cikke alapján, különösen mivel – amint a spanyol kormány a Bíróság előtti tárgyaláson is kifejtette – ezen ítélkezési gyakorlatnak – úgy tűnik – nincs jogi kötőereje, és nem minősül jogforrásnak sem a spanyol jogrendben, az ilyen ítélkezési kritérium kidolgozása, mint amelyet a jelen esetben a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) kimunkált, az említett irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzésébe illeszkedik. Ugyanis a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből, valamint annak általános rendszeréből következik, hogy ezen irányelv egyrészt arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között biztosítsa az átfogó szerződéses egyensúlyt, másrészt pedig hogy el lehessen kerülni azt, hogy jelentős egyenlőtlenség alakuljon ki e jogok és e kötelezettségek között a fogyasztó kárára.
- 70 Ebből következik, hogy az említett irányelvvel nem ellentétes egy ilyen kritérium kialakítása.
- 71 Ezért a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés a) pontjára és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb

bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint tisztességtelen a fogyasztói kölcsönszerződés azon meg nem tárgyalt feltétele, amely az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket rögzíti, mégpedig abból az okból, hogy a fizetési késedelemben lévő fogyasztót aránytalanul magas összegű kártérítéssel sújtja, mivel e mérték több mint két százalékponttal meghaladja az ügyleti kamat szerződésben kikötött mértékét.

A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés b) pontjáról és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett második kérdésről

- 72 A C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés b) pontjával és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett második kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróságok lényegében azt kívánják megtudni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint a fogyasztói kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő, meg nem tárgyalt feltétele tisztességtelen jellegéből eredő jogkövetkezmény az, hogy teljes egészében törlik e késedelmi kamatokat, de az e szerződésben kikötött ügyleti kamatokat továbbra is felszámítják.
- 73 E kérdések megválaszolásához emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően a tisztességtelen szerződési feltétel tárgyában eljáró nemzeti bíróság csupán arra köteles, hogy e feltétel alkalmazásától eltekintsen annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, de nem jogosult arra, hogy e feltétel tartalmát módosítsa. E szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak az említett feltétel elhagyása tekintetében módosuljon, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat (2017. január 26-i Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60, 71. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 74 Jóllehet a Bíróság elismerte a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy a tisztességtelen feltételt a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy ez a lehetőség olyan esetekre korlátozódik, amelyekben a tisztességtelen feltétel megsemmisítése azzal a kötelezettséggel járna a bíróság számára, hogy a szerződést teljes egészében meg kellene semmisítenie, ami által a fogyasztót olyan következményeknek tenné ki, amelyekkel ez utóbbit büntetné. Ezzel összefüggésben, amint azt a Bíróság lényegében kimondta, valamely kölcsönszerződésnek az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének a megsemmisítése főszabály szerint nem járhat hátrányos következménnyel az érintett fogyasztóra nézve, mivel az az összeg, amelyet a hitelező tőle követelhet, szükségszerűen alacsonyabb lesz e késedelmi kamatok alkalmazásának hiányában (lásd ebben az értelemben: 2015. január 21-i Unicaja Banco és Caixabank ítélet, C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, EU:C:2015:21, 33. és 34. pont).
- 75 Másfelől a 93/13 irányelv nem követeli meg, hogy a nemzeti bíróság a tisztességtelennek nyilvánított feltételen kívül azokat a feltételeket is mellőzze, amelyek nem minősülnek tisztességtelennek. Az ezen irányelv által követett cél ugyanis az, hogy védjék a fogyasztót és helyreállítsák a felek közötti egyensúlyt azáltal, hogy a tisztességtelennek tekintett feltételek alkalmazását mellőzik, de főszabály szerint fenntartják az érintett szerződés többi feltételének érvényességét (lásd ebben az értelemben: 2013. május 30-i Jörös ítélet, C-397/11, EU:C:2013:340, 46. pont; 2018. május 31-i Sziber ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367, 32. pont).
- 76 Így konkrétan nem következik az említett irányelvből, hogy valamely kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének mellőzése vagy megsemmisítése, abból kifolyólag, hogy tisztességtelen jellegű, szükségképpen magával vonná egyúttal e szerződés ügyletikamat-mértéket kikötő feltételének mellőzését vagy megsemmisítését is, annál is inkább, mert e különböző feltételeket világosan el kell határolni egymástól. Ez utóbbi vonatkozásban ugyanis hangsúlyozni kell, hogy amint a C-94/17. sz. ügyben szereplő előzetes döntéshozatalra utaló határozatból is kitűnik, a késedelmi kamatok célja az, hogy szankcionálják azt, ha az adós nem teljesíti a kölcsön szerződésben kikötött

esedékesség szerinti visszafizetésére vonatkozó kötelezettségét, hogy visszatartsák az adóst a kötelezettségei késedelmes teljesítésétől, és adott esetben ellentételezzék a hitelezőt a fizetési késedelem okán bekövetkező veszteségért. Ellenben az ügyleti kamatok funkciója valamely pénzösszeg hitelező általi rendelkezésre bocsátásának ezen összeg visszafizetéséig terjedő díjazása.

- 77 Amint a főtanácsnok az indítványa 90. pontjában kifejtette, e megfontolások irányadók függetlenül attól, hogy milyen módon vannak megfogalmazva a késedelmikamat-mértéket és az ügyletikamat-mértéket meghatározó szerződési feltételek. Így konkrétan e megfontolások nemcsak akkor érvényesek, ha a késedelmikamat-mérték az ügyletikamat-mértéktől függetlenül, külön feltételben van meghatározva, hanem akkor is, ha a késedelmikamat-mértéket az ügyletikamat-mérték bizonyos százalékponttal való növelése formájában fejezik ki. Ez utóbbi esetben, mivel a tisztességtelen feltétel e növekményben rejlik, a 93/13 irányelv csak azt követeli meg, hogy az említett növekményt semmisítsék meg.
- 78 A jelen esetben – a kérdést előterjesztő bíróságok által elvégzendő vizsgálatok fenntartásával – az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokból az következik, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlatában elfogadott megoldás azt jelenti, hogy az a nemzeti bíróság, amely megállapította, hogy tisztességtelen a kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltétele, egész egyszerűen mellőzi e feltétel, vagy azon növekmény alkalmazását, amellyel e késedelmi kamatok meghaladják az ügyleti kamatokot, anélkül hogy az említett feltételt valamely diszpozitív jogszabályi rendelkezéssel helyettesíthetné, vagy azt módosíthatná, fenntartva ugyanakkor e szerződés többi – különösen az ügyleti kamatokra vonatkozó – feltételének érvényességét.
- 79 A fenti megfontolások alapján a C-96/16. sz. ügyben előterjesztett második kérdés b) pontjára és a C-94/17. sz. ügyben előterjesztett második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint a fogyasztói kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő, meg nem tárgyalt feltétele tisztességtelen jellegéből eredő jogkövetkezmény az, hogy teljes egészében törlik e késedelmi kamatokot, de az e szerződésben kikötött ügyleti kamatokot továbbra is felszámítják.

A C-94/17. sz. ügyben előterjesztett harmadik kérdéstről

- 80 A C-94/17. sz. ügyben előterjesztett második kérdésre adott nemleges válaszra figyelemmel az ezen ügyben előterjesztett harmadik kérdést nem szükséges megválaszolni.

A költségekről

- 81 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet egyrészt úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazandó egy olyan üzleti gyakorlatra, amely abból áll, hogy valamely fogyasztóval szemben fennálló követelést engedményeznek vagy vásárolnak, anélkül hogy a fogyasztói kölcsönszerződés az ilyen engedményezés lehetőségét előírná, vagy hogy utóbbit ezen engedményezésről előzetesen tájékoztatnák, illetve ahhoz hozzájárulását adná, és anélkül,**

hogy biztosítanak számára a lehetőséget, hogy a tartozását visszavásárolja, és ezzel megszüntesse a tartozását, megfizetve az engedményes részére azt az ellenértéket, amelyet utóbbi fizetett ki az említett engedményezés címén, a vonatkozó kamatokkal, költségekkel és eljárási költségekkel együtt. Másrészt ezen irányelv egyáltalán nem alkalmazandó az olyan nemzeti rendelkezésekre, mint amelyek a Código Civil (polgári törvénykönyv) 1535. cikkében, valamint a 2000. január 7-i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (a polgári perrendtartásról szóló 1/2000. sz. törvény) 17. és 540. cikkében található, amelyek ilyen visszavásárlási lehetőséget tartalmaznak, és a folyamatban lévő eljárásokban az engedményesnek az engedményező helyébe lépését szabályozzák.

- 2) A 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint tisztességtelen a fogyasztói kölcsönszerződés azon meg nem tárgyalt feltétele, amely az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket rögzíti, mégpedig abból az okból, hogy a fizetési késedelemben lévő fogyasztót aránytalanul magas összegű kártérítéssel sújtja, mivel e mérték több mint két százalékponttal meghaladja az ügyleti kamat szerződésben kikötött mértékét.
- 3) A 93/13 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) alapeljárásban szereplő ítélkezési gyakorlata, amely szerint a fogyasztói kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő, meg nem tárgyalt feltétele tisztességtelen jellegéből eredő jogkövetkezmény az, hogy teljes egészében törlik e késedelmi kamatokat, de az e szerződésben kikötött ügyleti kamatokat továbbra is felszámítják.

Aláírások